

1. Οι Ιταλοί στην Αλβανία – Πολεμικές προειδοποιήσεις

Σε σύντομη στρατιωτική εκστρατεία, διάρκειας 5 ημερών, από τις 7 έως τις 12 Απριλίου 1939, ισχυρές ιταλικές δυνάμεις κατέλαβαν τα ηλιμάνια και σύντομα την πρωτεύουσα Τίρανα, μετά από ελάχιστη αντίσταση. Ο βασιλιάς¹ της Αλβανίας Αχμέτ Ζόγου αυτοεξορίστηκε περνώντας στην Ελλάδα. Από τις 12 Απριλίου 1939 η Αλβανία αποτελούσε ιταλικό έδαφος.

Από το θέρους του 1940 οι προκλήσεις και απειλές κατά της Ελλάδας διαδέχονταν η μία την άλλη. Οι Ιταλοί δημιούργησαν πολλή συνοριακά επεισόδια. Ο αλβανικός Τύπος, με έμπνευση και ενθάρρυνση των Ιταλών, δημοσίευε ανυπόστατες κατηγορίες κατά της ελληνικής κυβέρνησης και του ελληνικού λαού. Έθεταν ευθείς ζητήματα ανύπαρκτης μειονότητας Τσάμηδων – Τσαμουριάς, ενώ Αλβανοί Λεγεωνάριοι είχαν πηλασιώσει τις φασιστικές δυνάμεις στην Αλβανία.

Ο τορπιλισμός της "Ελλάς" (15-8-1940)

για 2 επιβατηγά πλοία) αστόχησαν και χτύπησαν στο κρηπίδωμα του ηλιμανίου. Η ελληνική κυβέρνηση κράτησε μυστική την εθνικότητα του υποβρυχίου, μέχρι την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου.

Από την άνοιξη του 1940, πύκνωσαν οι προσκλήσεις εφέδρων για εκπαίδευση. Στις 31 Μαρτίου κλήθηκαν⁵ από το 42 Σ.Ε. της Λαμίας οι υπαξιωματικοί (επιλοχίες, λοχίες) κλήσεων 1929-1936. Το επόμενο διάστημα ακολούθησαν ανάλογες προσκλήσεις και για αξιωματικούς.

Από τις 27 Αυγούστου μέχρι τις 2 Σεπτεμβρίου 1940 έγινε προεπιστράτευση με ΦΑΠ (φύλλα ατομικής προσκλήσεως) στη Λαμία, ενώ στις 29 Αυγούστου έγινε κανονική επιστράτευση. Ήρθαν οι έφεδροι και το 42 Σύνταγμα Ευζώνων ετοιμάστηκε. Διοικητής του ήταν ο συνταγματάρχης Ινποκράτης Παπαδημητρώπουλος.

Στις 4 Σεπτεμβρίου το 42 Σύνταγμα Ευζώνων της Λαμίας αναχώρησε σιδηροδρομικά για την Καλαμάκα. Όλος ο λαός της Λαμίας και των περικύρων κατέκλυσε το Σιδηροδρομικό Σταθμό Λιανοκλαδίου για να ξεπροβοδίσει τους ευζώνους. Από την Καλαμάκα με πορεία μέσω Μετσόβου μετέβη στα Γιάννενα. Τελική του θέση ήταν η περιοχή Χάνι Δελβινάκι. Η μετακίνηση περατώθηκε στις 8 Σεπτεμβρίου. Το Σύνταγμα υπαγόταν στην 8η Μεραρχία, μέχρι το τέλος του πολέμου.

Ο δήμαρχος Λαμίας Αθαν. Γραμματικός, στις 14 Σεπτεμβρίου 1940, έγινε δεκτός⁶ από τον πρωθυπουργό Ιωάν. Μεταξά, στον οποίο ανέπτυξε το πρόγραμμα των έργων για την πόλη. Έλαβε την υπόσχεση για κρατική ενίσχυση.

Για τη Στυλίδα, η 27η Οκτωβρίου 1940 (παρμονή του πολέμου) ήταν μια πολύ σημαντική ημέρα. Έγιναν τα εγκαίνια του περικαλλούς νέου Ι.Ν. του Αγ. Αθανασίου. Χοροστάτησε ο μητροπολίτης Φθιώτιδος Αμβρόσιος. Η συμβολή του Ι. Κορμάζου ήταν πολύ σημαντική την περίοδο της οικοδόμησης. Το κόστος κατασκευής του ναού έφτασε τα δύομισα εκατομμύρια δρχ., σε αξία της εποχής εκείνης.

2. Η 28η Οκτωβρίου 1940

Από το πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1940, που κηρύχθηκε ο πόλεμος, το 42 Σύνταγμα Ευζώνων της Λαμίας βρέθηκε στην πρώτη γραμμή, μαζί με το 15ο Σύνταγμα Πεζικού Ιωαννίνων, απέναντι από την τεθωρακισμένη ιταλική μεραρχία «Κένταυροι». Ισχυρός βομβαρδισμός πυροβολικού και επίθεση του ιταλικού πεζικού, ανάγκασε τη σύμπτυξη ενός Τάγματος του 42 Συντάγματος Ευζώνων νότια της περιοχής Χάνι Δελβινάκι. Αμέσως, έγιναν αμυντικά έργα, κάποια τακτικά αναδιπλώθηκαν και αποκορύφωσαν τις ιταλικών μικροεπιθέσεων, που διήρκεσαν μέχρι τις 10 Νοεμβρίου.

Στη Λαμία, δημοσίευμα της τοπικής εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, στις 31 Οκτωβρίου αναφέρει ότι: *“Και ο σημερινός συναγεμνός απέτυχε και ευτυχώς που ο εχθρός ετράπη εις φυγήν καταδιωκόμενος”*. Ακολούθησε η σύσταση στους κατοίκους να μην παραμένουν στους δρόμους και πηλασίες, όπως πολλοί

Μελέτη

Η Λαμία την περίοδο του

Γράφει ο Κωνσταντίνος Αθαν. Μπαλωμένος Φυσικός

έχει δοχεία με αρκετό νερό (για πυρκαγιές) και άμμο (για τις εμπρηστικές βόμβες), όπως και πρόχειρο φαρμακείο. [βλ. ένθετο Καταφύγια Λαμίας]

Αθαν. Γραμματικός (φωτ. 1929)

σους τις εκτάσεις και όσων υπηρετούν στο στρατό. Υποσχέθηκε και χρηματική αμοιβή, ως βραβείο, για όσους διακριθούν στη σπορά και σκαλίσματα.

Ο πρωθυπουργός Ιωάννης Μεταξάς σε χαιρετισμό του προς τις ένοπλες δυνάμεις ανέφερε:

“Είς το τέλος της πρώτης ημέρας, κατά την οποία με τα χαλύβδινα στήθη σας προασπίσατε το ιερό έδαφος και την τιμήν της Πατρίδος ... Ολόκληρον το Έθνος σας σκέπτεται με στοργήν και υπερφάνειαν και αι ευχαί των μαζί με την ευλογία του Θεού σας ακολουθούν ... Ολόκληρος ο πολιτισμένος κόσμος ατενίζει προς σας ΚΑΙ ΕΙΜΑΙ ΕΙΣ ΘΕ-ΣΙΝ ΝΑ ΣΑΣ ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΣΩ ΟΤΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΔΕΝ ΘΑ ΜΕΙΝΗ Η ΕΛΛΑΣ ΜΟΝΗ... Εμπρός στρατώναι της Ελλάδος, με το ιδίον πάντοτε θάρρος, με την ιδίαν αδάμαστον θέλησιν ΣΥΝΤΡΙΨΑΤΕ ΤΟΝ ΕΧΘΡΟΝ, ο οποίος ετόλμησε να θίξη την τιμήν της χώρας μας. Η ΝΙΚΗ ΕΙΝΑΙ ΜΑΖΙ ΣΑΣ, η δόξα σας περιμένει”.

Ιω. Μεταξάς, Πρόεδρος της Κυβερνήσεως, υπουργός των Στρατιωτικών, των Ναυτικών και της Αεροπορίας.

Η ιταλική αεροπορία άρχισε αεροπορικές επιδρομές κατά της Κέρκυρας, που επαναλήφθηκαν και τις επόμενες ημέρες. Οι σφοδρότεροι όμως ιταλικοί βομβαρδισμοί (έφτασαν σε αριθμό τις 8 τη μέρα) εναντίον της Κέρκυρας έγιναν στις 25 και 26 Νοεμβρίου 1940. Στις 3 Νοεμβρίου 1940 βομβάρδισαν τα Ιωάννινα¹⁰, με ελάχιστα θύματα και ζημιές στα σπίτια.

Για εξασφάλιση των στρατιωτικών μεταφορών, οι σιδηροδρομικοί (ΣΕΚ) έμειναν στις θέσεις τους.

3. Η Λαμία στη διάρκεια του πολέμου (1940) – Το αλβανικό έπος

Οι βομβαρδισμοί συνεχίστηκαν. Στις 5 Νοεμβρίου 1940 η ιταλική αεροπορία βομβάρδισε την Κοζάνη και τη Γρεβενά. Την ίδια μέρα έχουμε το πρώτο γνωστό θύμα. Είναι ο Απόστολος Αθαν. Γεμενής (1912-1940), από τη Λαμία, στρατιώτης του 33ου Συντάγματος Πεζικού, που - μετά από τραυματισμό - απεβίωσε στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Φλώρινας, στις 5 Νοεμβρίου 1940.

Αρχίζουν οι προσφορές για τον εθνικό αγώνα. Στις 12 Νοεμβρίου 1940 ανακοινώθηκε ότι ο έμπορος Στυλίδος Ηρακλής Καμπούρης εισέφερε 1.000 οκάδες ελαιόλαδο. Επιπλέον διέθεσε 1.000 οκάδες ελιές και 300 οκάδες ελαιόλαδο για τις ανάγκες των οικογενειών των στρατευμένων εφέδρων από τη Στυλίδα. Οι ποταποίοι Λαμίας Γεώργιος Στεφόπουλος και Νικόλαος Πολυμερόπουλος έδωσαν στο Νομάρχη Φθ/φωκίδος ποσό 5.000 δρχ. για τον ίδιο σκοπό.

Ανακοίνωση¹¹ του δήμου Λαμίας από τις 13 Νοεμβρίου 1940 επαναλαμβάνει την - από 5ης Νοεμβρίου 1940 - σύσταση, να γίνεται περιορισμένη κατανάλωση νερού από τους δημότες, ώστε να υπάρχει απόθεμα στις δεξαμενές για κατάσβεση μεγάλων πυρκαγιών. Έτσι, από τις 13 Νοεμβρίου 1940 εφαρμόζεται η μέτρηση της κατανάλωσης νερού, με τα υδρόμετρα, για ανάλογη πληρωμή.

Η επιστράτευση των ελεύθερων επαγγελματιών της Λαμίας, δεν σταμάτησε τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Έτσι, η επιστράτευση του φαρμακοποιού Νικολάου Κατσούδα, δεν έπαυσε τη λειτουργία του φαρμακείου του, εφόσον, όπως τότε ανακοινώθηκε:

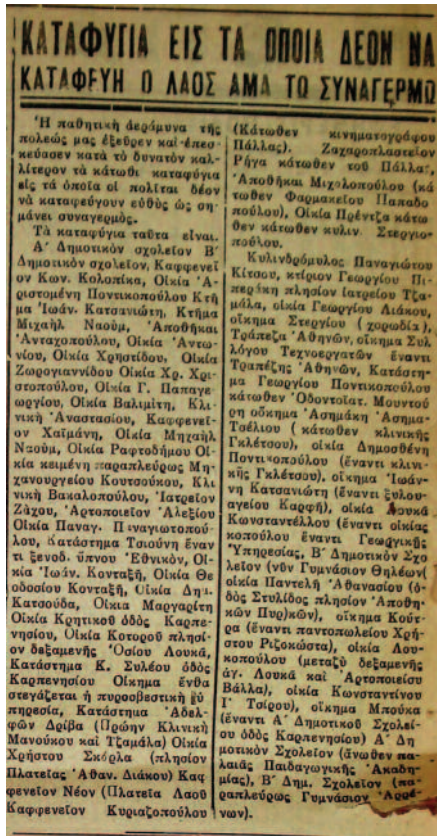
έκαμαν, αλλά να σπεύδουν στα καταφύγια, τα ορύγματα ή στο υπόγειο των σπιτιών.

Την επομένη ημέρα (1η Νοεμβρίου) η Χωροφυλακή, με ανακοίνωσή της, αναφέρει ότι ο συναγεμνός θα γίνεται με σειρήνα (με διαρκή ήχο 3 λεπτών) και θα προστίθεται - για τα απομακρυσμένα σημεία - και η μεγάλη σειρήνα του εργοστασίου της Ηλεκτρικής Εταιρείας Λαμίας. Μέχρι τη λήξη του συναγεμνού απαγορεύτηκε η κυκλοφορία πολιτών σε οδούς. Θα πρέπει να παραμείνουν στα καταφύγια ή στα υπόγεια των σπιτιών τους. Επίσης κάθε σπίτι πρέπει να έχει δοχεία με αρκετό νερό (για πυρκαγιές) και άμμο (για τις εμπρηστικές βόμβες), όπως και πρόχειρο φαρμακείο. [βλ. ένθετο Καταφύγια Λαμίας]

Ο δήμαρχος Λαμίας Αθαν. Γραμματικός, με επιστολή του προς τους δημότες Λαμίας, μέσω του τοπικού τύπου⁹, με τίτλο *“Καθήκον”*, τους καλεί να καλλιεργήσουν κάθε ελεύθερο αγρό ως ιδιοκτήτες (ή να νοικιάσουν), με δημητριακά κυρίως και σιτάρι, ως εθνική ανάγκη λόγω του πολέμου. Οι καλλιεργείες να είναι όσο γίνεται εντατικές, σε κάθε σπιθαμή ακόμα και χέρσου γης, για αύξηση της παραγωγής. Έκανε συστάσεις στους κατοίκους των συνοικισμών της πόλης, μαζί με υπηρεσιακούς παράγοντες, να καλλιεργή-

“εξακολουθεί κανονικώς τις εργασίας του, διευθυνόμενον υπό Φαρμακοποιού και βοηθού, διηλωματούχων”.

Αντίστοιχες ανακοινώσεις στον τοπικό τύπο δίνονται και από άλλους γιατρούς ή φαρμακοποιούς.

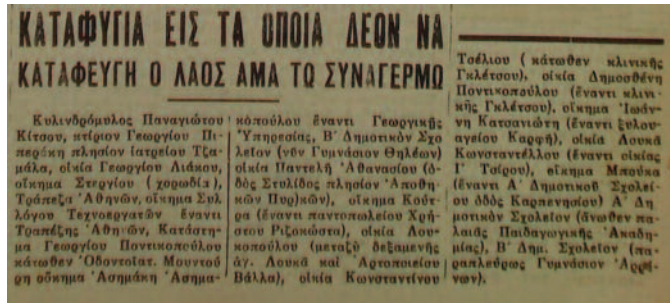

Από την εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, 12-11-1940, Λαμία

Από τον τύπο της εποχής τονίστηκε ο εθνικός παλμός για τον αγώνα των στρατιωτών μας στο μέτωπο. Για κάλυψη των αναγκών *“... οι ελληνίδες της Ρούμελης είχαν επιδοθεί με ενθουσιασμό στο πλέξιμο μαλλίνων ειδών ...”* Για το δριμύ ψύχος του χειμώνα στα ηπειρωτικά βουνά ήταν απαραίτητα τα μάλλινα κολλάβια (πουλόβερ), γάντια, περιλαίμια, φανέλες και προ παντός οι μάλλινες κάλτσες.

Ο νομάρχης Φθιωτοδωφκίδος Χαρ. Παναγόπουλος, σε ανακοίνωσή του, ζήτησε ακόμη και οι γυναίκες των ανώτερων κοινωνικών τάξεων να παραμερίσουν άλλες κοσμικές ασχολίες (και ειδικώς τη χαρτοπαιξία) και να συμβάλουν στην παραγωγή περισσότερων μαλλίνων ειδών για το γενναίο στρατό μας.

Στις 14 Νοεμβρίου 1940 άρχισε η ελληνική επίθεση για κατάληψη της Κορυτσάς. Μετά την κατάκτηση της κορυφογραμμής του όρους Μοράβα στις 17 Νοεμβρίου οι Ιταλοί υποχώρησαν άτακτα, αφήνοντας πίσω αιχμαλώτους, πολεμοφόδια, λάφυρα και τρόφιμα. Ο αντισυνταγματάρχης ΠΖ Δημήτριος Π. Θεοδωράκης¹² (1887-1988) με κατάληψη την κίνηση ανάγκασε τους τοπικούς διοικητές να παραδοθούν. Άμεσα η 9η Μεραρχία ΠΖ έστειλε στην Αθήνα μήνυμα απελευθέρωσης της Κορυτσάς.

Νεότερος πίνακας καταφυγίων της Λαμίας (εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, 1 Νοεμβρίου 1940, Λαμία)

Μετά από εντολή του υπουργείου Εθνικής Προνοίας, στις 16 Νοεμβρίου ανακοινώθηκαν οι Σταθμοί Πρώτων Βοηθειών στη Λαμία. Αυτοί ήταν :

- (1) η Κλινική Ιωάν. Παπασιοπούλου
- (2) η Κλινική Νικ. Αναστασίου και
- (3) τα Γραφεία Υγειονομικού Κέντρου.

Επιπλέον, επιτάχθηκε η χειρουργική κλινική του Ιωάννη Παπασιοπούλου με όλο το υλικό αυτής και τέθηκε υπό τη διεύθυνση του χειρουργού ιατρού Ζ. Αποστολίδου, πολιτικού επιστάτου, ο οποίος ήρθε από την Αθήνα. Η Κλινική αυτή θα παρέμενε σε διανυκτέρευση όλες τις ημέρες της εβδομάδας.

Διαφήμιση στην εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, σ. 1, 16-11-1940, Λαμία

ελληνο-ιταλικού πολέμου

Οι εισφορές των πολιτών στο Ταμείο Κοινωνικής Προνοίας ήταν αθρόες, όσο και από εταιρείες της πόλης. Ξεχωρίζει αυτή των Αφών Μαχαιρά και Ι. Μπαϊζάνου, με ποσό 30.000 δρχ. Άλλα γενναία ποσά που κατατέθηκαν ήταν: Πιστωτικός Συνεταιρισμός Τεχνοεργατών Λαμίας (50.000 δρχ.), Νικ. Χρησιτίδης (20.000 δρχ.), Αφοί Ανδρώνου (20.000 δρχ.), Απόστ. Κονταξής & Αφοί (15.000 δρχ.), Νικ. Δούκας (15.000 δρχ.), Α. Μιχαλόπουλος & Καρφής (15.000 δρχ.), Βασ. & Δημ. Πονακόπουλος (10.000 δρχ.), Δημ. & Σ. Ιωσήφ (10.000 δρχ.).

Ανακοινώθηκαν νέα ονόματα θυμάτων του πολέμου. Συγκεκριμένα: Ο Αναστάσιος Ευαγ. Πανουργιάς, (1915-1940), από τη Λαμία, δεκανέας του 42 Συντάγματος Ευζώνων φονεύτηκε στη Σιταριά¹³. Ο Αντώνιος Δημ. Σίμος (1916-1940), από τη Λαμία, στρατιώτης του 42 Συντάγματος Ευζώνων φονεύτηκε στη Σιταριά, στις 19 Νοεμβρίου 1940. Ο έφεδρος λοχίας Δημήτριος Αθαν. Δημουλάς (1912-1940) από τη Λαμία, του 42 Συντάγματος Ευζώνων, φονεύτηκε στο Κρυονέρι, στις 21 Νοεμβρίου.

Κων. Δαβάκης (1897-1943)

φράσουν τον θαυμασμό τους και την ευγνωμοσύνη τους. Από τους πρώτους ήταν ο νομάρχης, ο δήμαρχος Λαμίας και πολλοί συνάδελφοί του αξιωματικοί. Τον τραυματία συνόδευε στην οδική διαδρομή ο ανθυπίατρος κ. Μενέτης από το Νοσοκομείο Κοζάνης. Όπως δήλωσε ο συνταγματάρχης, τη νίκη οφείλουμε στα φανταράκια μας (έχουν θέληση και ενθουσιασμό). Ο ίδιος θέλει - όπως δήλωσε - μόλις γίνει καλά, να επιστρέψει¹⁵ στο μέτωπο.

Δημαρχείο ελεύθερης Κορυτσάς (22 Νοε. 1940)

Στις 22 Νοεμβρίου, η Κορυτσά είναι ελεύθερη. Από το πρωί εισήλθαν οι ελληνικές δυνάμεις (σύνταγμα Ιωάν. Μεργέτη) και εστάλη σήμα στην Αθήνα. Ο ενθουσιασμός όλων ήταν μεγάλος. Η ελληνική σημαία υψώθηκε στο Διοικητήριο. Πρώτος φρούραρχος¹⁶ της Κορυτσάς ανέλαβε ο Δημήτριος Π. Θεοδωράκης (1889-1988). Με έγγραφη προκήρυξη ανακήρυξε την πόλη ελεύθερη.

Οι πατριωτικές εισφορές των ντόπιων στον Πανελλήνιο Έρανο Κοινωνικής Προνοίας πληθαίνουν. Ο νομάρχης Φθ/φωκίδας Χαρ. Παναγόπουλος έδωσε 3.000 δρχ., οι επιχειρηματίες Κων. κρόκος & Αφοί Μουζέλη έδωσαν 100.000 δρχ., ο διευθυντής της εταιρείας¹⁷ "Γοργός" Γεώρ. Μπογιατζόγλου 2.000 δρχ., ο εργοστάσιος Χρ. Σκάρλης 10.000 δρχ., οι δε Αφοί Μαχαιρά & Ιωάν. Μπαϊζάνος έδωσαν 30.000 δρχ. [ακολουθεί Πίνακας μεγαλύτερων δωρεών]

Πίνακας των μεγαλύτερων δωρεών στον Πανελλήνιο Έρανο Κοινωνικής Προνοίας		
α/α	Ονοματεπώνυμο	Ποσό (δρχ.)
1	Κρόκος Κ. & Μουζέλη Αφοί	100.000
2	Πιστωτικός Συνεταιρισμός Τεχνοεργατών Λαμίας	50.000
3	Μαχαιρά Αφοί & Μπαϊζάνος Ι.	30.000
4	Ανδρώνου Αφοί (α' δόση)	20.000
5	Χρησιτίδης Νικόλαος	20.000
6	Δούκας Νικόλαος	15.000
7	Κονταξής Απόστολος & Αφοί	15.000
8	Μιχαλόπουλος Α. & Καρφής (α' δόση)	15.000
9	Ιωσήφ Δημήτριος & Σεραφείμ	10.000
10	Ποντικόπουλου Βασ. & Δημ.	10.000
11	Σκάρλης Χρήστος Δημ. (εργοστάσιος)	10.000
12	Αλαμάνης Χρήστος	5.000

13	Δασκαλόπουλος Ελευθέριος	5.000
14	Διαμαντής Θεόδωρος Ν.	5.000
15	Ζορμπαλής & Καττιμπάνης	5.000
16	Θεοδώρου Αφοί (α' δόση)	5.000
17	Κατσαντώνης Αναστάσιος Β.	5.000
18	Κατσούδας Δ. Κ. & Σία	5.000
19	Μαυροειδής Χαράλαμπος	5.000
20	Παγουρτζής Γεώργιος	5.000
21	Ποντικόπουλος Γεώργιος	5.000
22	Σαμαράς Τριαντάφυλλος	5.000
23	Αμψηλιανίτης-Καραπατάκης	3.000
24	Παναγόπουλος Χαρ. (Νομάρχης Φθ/φωκίδας)	3.000
25	Χονδρόπουλος Νικόλαος	3.000
26	Κατσούδας Η. & Βασιλόπουλος Ε. (α' δόση)	2.000
27	Μπογιατζόγλου Γεώργιος (Δ/ντής ΓΟΡΓΟΣ)	2.000
28	Ριζόπουλος Ρίζος Ε.	2.000
29	Γάκης Δημήτριος & Γεώργιος	1.500
30	Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου Φραντζή	1.000
31	Κλειτοράκης Ηλίας	1.000
32	Μαρούγκας Νάκος	1.000
33	Χαμηλός Δ.	1.000
34	Χατζόπουλος Ευθύμιος	1.000
35	Καντάς Δημήτριος	750
36	Προσωπικό Εφορείας Καπνού	750
37	Τσαμαντάνης Χαρ.	750
38	Μηλιούνας Ευάγγελος Ιωάν.	500
39	Μανιαμούνιαν Χρήστος	300

Από την εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, σελ. 4, 16 Νοε. 1940, Λαμία

Στις 27 Νοεμβρίου έγινε νέος ιταλικός βομβαρδισμός των αεροδρομίων Κοζάνης και Φιλιρρινας. Ο ηρωικός αγώνας στο αλβανικό μέτωπο συνοδεύτηκε από πολλά θύματα. Την ίδια ημερομηνία, σε μάχη, στη θέση Ακρορράχη, κοντά στο Αργυρόκαστρο φονεύτηκε ο Κωνσταντίνος Δημ. Τσιφτσής (1914-1940) από την Άμπηλιαν Λαμίας, έφεδρος ανθυπολοχαγός του 42 Συντάγματος Ευζώνων Λαμίας. Επίσης, την ίδια μέρα, ο Απόστολος Ιωάν. Μερμέρης (1915-1940), από τη Λαμία, στρατιώτης του 35ου Συντάγματος Πεζικού, μετά από τραυματισμό, απεβίωσε στο 2ο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης.

Κων. Δ. Τσιφτσής

σκοτώθηκε. Ήταν ένα χαμογελαστό και γενναίο παλικάρι, που συνέβαλε στη νίκη της μονάδας του. Το πρώτο μνήμα του στήθηκε στην αριστερή όχθη του ποταμού, με κατεύθυνση προς την ελεύθερη πηλόν Πρεμετή.

Στις 30 Νοεμβρίου, οι ελληνικές δυνάμεις στην Αλβανία κατέλαβαν το Πόγραδετς. Δυστυχώς, κόστισε 3.000 νεκρούς. Ακολούθησε σημαντική υποχώρηση των Ιταλών.

Νέο ηρωικό θύμα του πολέμου ήταν ο Γεώργιος Ιωάν. Μολιώτης (1914-1940), από τη Λαμία, στρατιώτης του 42 Συντάγματος Ευζώνων Λαμίας, που φονεύτηκε στις 3 Δεκεμβρίου 1940, στο ύψωμα 669 (Ροντατοβούνι, κατά τους ντόπιους, στη διάβαση Κακαβιάς).

Στο μεταξύ πληθαίνουν οι εισφορές των πολιτών του τόπου μας υπέρ της Κοινωνικής Προνοίας, δηλ. του Πανελλήνιου Εράνου για τις ανάγκες του Εθνικού Στρατού. Η εταιρεία Χρ. Στεργιόπουλος & Υιοί κατέθεσε ποσό 50.000 δρχ. Ο Θρασ. Λεβαδίτης εισέφερε 10.000 δρχ., οι έμποροι Βογιατζής-Μηλαρόπουλος έδωσαν ποσό 5.000 δρχ. Το συνολικό ποσό μέχρι τούδε ανήλθε σε 166.820 δρχ. Ο νομάρχης Φθιωτιδοφωκίδας Χαρ. Παναγόπουλος ευχαρίστησε τους δωρητές.

Στον πληθυσμό δίνονταν συνεχώς οδηγίες για προφύλαξη από τους βομβαρδισμούς. Συστήνεται συσκότιση των εξωτερικών χώρων, με σκουρόχρωμα χαρτιά στα τζάμια των σπιτιών και αποφυγή κυκλοφορίας στους δρόμους τη νύχτα. Ήταν απαραίτητη κάποια ποσότητα νερού (για τις πυρκαγιές από εμπρηστικές βόμβες) και άμμο για κάλυψη των βομβών. Επίσης, μικρό φαρμακείο για περιποίηση και επίδεση πληγών και εγκαυμάτων.

4. Το μήνα Δεκέμβριο 1940

Νέα ηρωικά θύματα ανακοινώθηκαν. Στις 2 Δεκεμβρίου, ο Δημήτριος Γ. Ιωάννου (1914-1940), από τη Λαμία, στρατιώτης του 42 Συντάγματος Ευ-

ζώνων, φονεύτηκε στο Αργυροχώρι. Μετά από σοβαρό τραυματισμό, ο Χρήστος Δημ. Αθαφροπάτης (1919-1940), στρατιώτης του 42 Συντάγματος Ευζώνων Λαμίας απεβίωσε στο 1ο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων (στις 3 ή στις 10 Δεκ. 1940). Στις 4 Δεκεμβρίου ο Σπυρίδων Νάσης από τη Λαμία, έφεδρος Ανθυπολοχαγός του 42 Συντάγματος Ευζώνων Λαμίας απεβίωσε στο 1ο Στρατιωτικό Νοσοκομείο. Την ίδια μέρα, ο Αθανάσιος Αγγ. Νταλιάνης (1916-1940), από τη Λαμία, στρατιώτης του 36ου Συντάγματος Πεζικού απεβίωσε από πολεμικά τραύματα στις μάχες της Πρεμετής.

Έλληνες στρατιώτες θάβουν ιταλική οβίδα στη Χειμάρρα

Με ανακοίνωση στις 7 Δεκεμβρίου 1940, η προσφορά χρημάτων και ειδών για την επιτυχία του Εθνικού Αγώνα συνεχίστηκε αμείωτα. Στη Λαμία όλα αυτά συγκεντρώνονταν από την Υπηρεσία Αλληλεγγύης Μετώπου Φθιωτιδοφωκίδας. Παράλληλα, το Παράρτημα Λαμίας του Συλλόγου²⁰ "Η Φανέλα του Στρατιώτη" δεχόταν πολλές ανάλογες προσφορές, όπως και ο Πανελλήνιος Έρανος Κοινωνικής Προνοίας. Επιπλέον αυτών - για ρούχα των ορφανών από τα Ορφανοτροφεία Κόνιτσας και Φιλιτών, που κατέφυγαν και ήδη φιλοξενούνταν στο Ορφανοτροφείο Λαμίας - έγιναν προσφορές σε χρήματα και σε είδη ρουχισμού.

Τα χαράματα της 8ης Δεκεμβρίου 1940, με πολικό ψύχος και πυκνό χιόνι κατελήφθη το Αργυρόκαστρο. Στις 12 Δεκεμβρίου στο Μητροπολιτικό Ναό Λαμίας, με την παρουσία όλων των αρχών της πόλης και πλήθους κόσμου, έγινε πανηγυρική δοξολογία, με χαρμόσυνες κωδωνοκρουσίες, για την κατάληψη του Αργυροκάστρου από τον ελληνικό στρατό.

Νέα ηρωικά θύματα του αλβανικού μετώπου ανακοινώθηκαν. Στις 14 Δεκεμβρίου ο Ευστάθιος Σπυρ. Ροζής (1914-1940), από τη Λαμία, δεκανέας του 36ου Συντάγματος Πεζικού φονεύτηκε στην Άγκοβα Αλβανίας. Ο Κωνσταντίνος Δημ. Κορόκας (1912-1940), από τη Λαμία, στρατιώτης του 4ου Συντάγματος Πεζικού φονεύτηκε στο ύψωμα 897 (προ της Κλεισούρας), στις 23 Δεκεμβρίου 1940. Επίσης, την ίδια μέρα, απεβίωσε στη Λαμία, έφεδρος λοχαγός Ιωάννης Νικ. Ιωσήφ (1894-1940) του 3ου Λόχου Ασφαλείας.

Το πρωί της 22ας Δεκεμβρίου οι ελληνικές δυνάμεις εισήλθαν στη Χειμάρρα κι έγιναν δεκτοί με ενθουσιασμό από το ντόπιο πληθυσμό.

Την παραμονή των Χριστουγέννων έγινε στο Μητροπολιτικό Ναό Λαμίας η κηδεία τριών Άγγλων αεροπόρων, που σκοτώθηκαν σε αεροπορικό δυστύχημα. Αποδόθηκαν στρατιωτικές τιμές. Από τον επικεφαλής των βρετανικών αεροπορικών δυνάμεων στην Ελλάδα, υποστράτηγο W. Albion, εστάλησαν ευχαριστίες στο Νομάρχη Φθιωτιδοφωκίδας Χαρ. Παναγόπουλο. Την ίδια μέρα στο μέτωπο, ο Χρήστος Χαράλ. Καραντζάβελης (1907-1940), έφεδρος υπολοχαγός του 52 Σ.Π., που γεννήθηκε στη Ροδίτσα, φονεύτηκε στο ύψωμα 1.220.

Χαρ. Καραντζάβελης

Ο αριθμός των ηρωικών πεσόντων στον Αγώνα αυξήθηκε. Στις 27 Δεκεμβρίου ο Γεώργιος Ιωάν. Αναγνωστόπουλος (1910-1940), από τη Λαμία, έφεδρος λοχίας του 36ου Συντάγματος Πεζικού, φονεύτηκε στη μάχη Μπένισιας.

Την ίδια μέρα, ο Ευστάθιος Σπυρ. Ζαροδήμος (1915-1940), από την Άμπηλιαν Λαμίας, στρατιώτης του 36ου Συντάγματος Πεζικού, φονεύτηκε στη μάχη Μπένισιας²¹. Επίσης, ο Ιωάννης Γεωρ. Μοσχάκης (1909-1940) από τη Λαμία, στρατιώτης του 36ου Συντάγματος Πεζικού, φονεύτηκε στην ίδια μάχη.

Στις 30 Δεκεμβρίου 1940, ο Δημήτριος Παν. Ρεντίφης (1919-1940), που γεννήθηκε στα Καλύβια, στρατιώτης του 42 Συντάγματος Ευζώνων φονεύτηκε στη μάχη Κορώνης.

Τέλος, στις 28 Δεκεμβρίου ο Θεόδωρος Ξυλογιάννης (1907-1940), από τη Λαμία, έφεδρος υπολοχαγός του 52ου Συντάγματος Πεζικού φονεύτηκε στο ύψωμα 1292 (Σεβράνι).

Την τελευταία μέρα του έτους, στις 31 Δεκεμβρίου 1940, το υποβρύχιο "Κατσώνης", με κυβερνήτη τον Αθανάσιο Σπανίδη από τη Λαμία, βύθισε το ιταλικό ατμόπλοιο Quinto, πλησίον των γιουγκοσλαβικών ακτών.

Θεόδ. Ξυλογιάννης

5. Η Λαμία στους πρώτους μήνες του 1941 - Απόκρουση της εαρινής ιταλικής επίθεσης - Θύματα

Ο ηρωικός αγώνας στα αλβανικά βουνά, παρά το δριμύ χειμώνα, συνεχίστηκε. Στο μακρύ κατάλογο των θυμάτων προστέθηκαν κι άλλα ονόματα. Ο Παναγιώτης Ευαγ. Δημητρίου (1915-1941), από τη Λαμία, στρατιώτης του 42 Συντάγματος Ευζώνων, φονεύτηκε στη μάχη Μάλλι Σπάτ στις 8 Ιανουαρίου 1941.

Δημ. Χρ. Παπακουριαζής

Μετά από 4 μέρες σκληρών μαχών, στις 10 Ιανουαρίου, οι ελληνικές δυνάμεις πέτυχαν την κατάληψη της στενωπού Κλεισούρας (στρατηγική θέση για την κατάληψη της πόλης Μπεράτι). Στις 27 Ιανουαρίου, ο έφεδρος λοχίας Παναγιώτης Γεωρ. Γκριζιώτης (1916-1941) από τη Λαμία, φονεύτηκε στα ορεινά συγκροτήματα του Βερατίου Αλβανίας.

Νέα ονόματα ηρωικώς πεσόντων θυμάτων του πολέμου ανακοινώθηκαν. Στις 7 Ιανουαρίου, ο Ελευθέριος Νικ. Κοντός (1910-1941) από τη Λαμία, στρατιώτης του 36ου Συντάγματος Πεζικού, απεβίωσε στο 1ο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων. Στις 10 Ιανουαρίου ο ταγμα-

τάρχης του 90ου Σ.Π. Δημήτριος Χρ. Παπακουριαζής (1903-1941), που γεννήθηκε στην Υπάτη, φονεύτηκε στο ύψωμα Μάλλι Γαρονίν.

Στις 29 Ιανουαρίου, πεθαίνει ο πρωθυπουργός Ιωάννης Μεταξάς, σε ηλικία 70 ετών από επιπλοκές, μετά από εγχείρηση παραμυγαδικού αποστήματος. Τον διαδέχτηκε ο Αλέξανδρος Κορυζής²². Ο θάνατος²³ του Ιωάννου Μεταξά βύθισε την Ελλάδα σε θλίψη, ενώ ταυτόχρονα τον αποκατέστησε στη συνείδηση όλων (ακόμα και ιδεολογικά αντιπάλων) ως ηγέτη. Το Ιατρικό Ανακοινωθέν²⁴ της 29ης Ιανουαρίου 1941, έγραφε :

«Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κυβερνήσεως ενεφάνισε προ δέκα ημερών, ήτοι το προπαραβέθον Σάββατον, φλεγμονή του φάρυγγος, ήτις κατέληξεν εις απόστημα παραμυγαδικόν. Παρά την έγκαιρον διάνοιξιν του, ως και την μετεχειρτηκινήν κατάλληλην θεραπείαν, παρουσιάσεν εν συνεχεία τοξιναιμικά φαινόμενα και επιπλοκάς, ως γαστροπαραγίαν και ουρίαν, και απέθανεν σήμερα, 6 π.μ.»

Οι θεράποντες ιατροί : Μ. Γερουλάνος, Β. Μπένσης, Μ. Γεωργόπουλος, Μ. Μακκάς, Ε. Φωκάς, Δ. Δημητριάδης, Ι. Χρυσικός, Γ. Καραγιαννόπουλος, Δ. Κορμηνός, Ν. Λωράνδος, Γ. Οικονομίδης, Ν. Γεωργόπουλος.

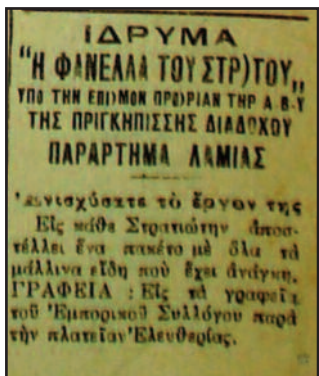
Ιωάν. Μεταξάς

Με νέα απόφαση του υπουργού Δημοσίας Ασφαλείας προς τις διάφορες αρχές, επιβλήθηκε συστομία από τη δύση του ηλίου μέχρι πρωίας. Γι' αυτό απαγορεύονταν εξωτερικός φωτισμός, φωτεινές διαφημίσεις κι επιγραφές. Να μην διαχέεται φως από επιχειρήσεις με κυτήρια, καμίνια. Τα τζάμια και οι φεγγίτες των σπιτιών έπρεπε να καλυφθούν με αδιαφανές χαρτί χρώματος μαύρου ή μπλε βαθύ. Να περιοριστεί στο ελάχιστο ο φωτισμός στα κτίρια υπηρεσιών, φαρμακεία, κλινικές, νοσοκομεία, κλπ. Τα φανάρια των αυτοκινήτων να αφήνουν μια στενή δέσμη 6cm μόνο. Η ταχύ-

τητα να μην ξεπερνά τα 20 χλ/ώρα.

Η εφ. "Times" του Λονδίνου στις 2 Φεβρουαρίου 1941, έγραψε για τον ελληνικό αγώνα : «Για πρώτη φορά εκατομμύρια ανδρών και γυναικών στην Ευρώπη αισθάνθηκαν μια νέα ελπίδα. Οι ελληνικές νίκες ενέπνευσαν ένα καινούριο πνεύμα στην ηπειρωτική Ευρώπη και έδωσαν θάρρος στους ελεύθερους ανθρώπους σ' όλες τις χώρες της Γης...»

Νέα ονόματα ηρωικών θυμάτων ανακοινώθηκαν. Συγκεκριμένα: Στις 10 Φεβρουαρίου ο Κωνσταντίνος Ευαγ. Πανουργιάς (1907-1941), από τη Λαμία, δεκανέας του 1ου Συντάγματος Πυροβολικού, φονεύτηκε στη θέση Χάνι Βινοκάτζ σε ιταλικό αεροπορικό βομβαρδισμό. Ο Δημήτριος Αθαν. Γουρούνας (1919-1941) από τη Λαμία, στρατιώτης του 50ου Συντάγματος Πεζικού φονεύτηκε στο Μάλλι Σπαντάρι²⁵ (ύψωμα 1110) στις 13 Φεβρουαρίου 1941. Επίσης, ο Ιωάννης Αν. Ρήγας (1907-), από τη Λαμία, στρατιώτης του 34ου Συντάγματος Πεζικού, εξαφανίστηκε στον Κεντρικό Τομέα του Μετώπου, το Φεβρουάριο 1941.

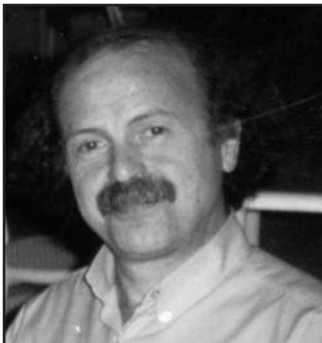
Από την εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, 19-3-1941, Λαμία.

Παράλληλα και ασταμάτητα, οι προσφορές για τη στήριξη του αγώνα συνεχίζονταν. Με ανακοίνωση στον τοπικό τύπο στις 19 Φεβρουαρίου, ο βιοτέχνης της Λαμίας Αθανάσιος Ράμμος (της γνωστής Μακρονοποίας της πόλης) εκτός του ποσού των 15.000 δρχ. που προσέφερε στον Κοινοτικό Έρανο, διέθεσε και 50 ζεύγη κάλτσες μάλλινες.

Ο δήμαρχος Αθαν. Γραμματικός ανακοίνωσε (στις 19-2-1941) ότι οι εύποροι υπηρετούντες στο Μέτωπο, μπορούν να υποβάλουν στο Δημόσιο Ταμείο Φθιότητος, βεβαίωση του Διοικητή της Μονάδας, για

Μελέτη

Η Λαμία την περίοδο του

Γράφει ο
Κωνσταντίνος Αθαν. Μπαλωμένος
Φυσικός

απαλλοτρίωσή τους από την φορολογία οικοδομών και γαιών.

Στις 26 Φεβρουαρίου 1941 πέθανε ο μεγαλοκτηματίας - έμπορος Χρήστος Κ. Στεργιόπουλος²⁶ και τάφηκε στο νεκροταφείο της Αγ. Παρασκευής Μεγάλης Βρύσης. Η εταιρεία Χρ. Κ. Στεργιόπουλος & Υιοί, στη μνήμη του, διέθεσε²⁷ ποσό 10.000 δρχ. για τον Έρανο Κοινωνικής Προνοίας. Επιπλέον διέθεσε ποσά 5.000 δρχ. και 3.000 δρχ. υπέρ των οικογενειών των στρατευμένων στο δήμο Λαμιών και στην Κοινότητα Ροδίτσας (μαζί και συνοικισμού Μεγ. Βρύσης) αντίστοιχα. Τέλος διετέθη ποσό 5.000 δρχ. υπέρ του μικρού Ναού Αγ. Παρασκευής Μεγάλης Βρύσης.

Με δημοσίευμα στον τοπικό τύπο, ανακοινώθηκε ότι ο αριστοκράτης του Πολυτεχνείου και καθηγητής καλλιτεχνικών του Γυμνασίου Λαμίας Ανδρέας Ανδρέου (1883-1956), εκτός πολλών άλλων γλυπτών έργων του, δημιούργησε και πρόπλασμα της κεφαλής του αιμνήστου κυβερνήτη Ιωάννου Μεταξά. Απέδωσε εξαιρετικά τα χαρακτηριστικά του και - στο χρονικό αυτό διάστημα - το πρόπλασμα εκτέθηκε στην προθήκη²⁸ του εμπορικού καταστήματος Νικ. Χονδροπούλου²⁹ στη Λαμία.

Στις 2 Μαρτίου 1941 σμήνος ιταλικών αεροπλάνων βομβάρδισε³⁰ τη Λάρισα (σε διάρκεια 1 ώρας). Θυμίζουμε ότι την 1η Μαρτίου (την προηγούμενη μέρα) έγινε ισχυρός σεισμός στη Λάρισα, που είχε ως αποτέλεσμα μεγάλες καταστροφές και θύματα. Ακολούθησαν και πολλές μετασεισμικές δονήσεις. Η ιταλική ανανδρία και αθλιότητα!

Για στον Πανελλήνιο Έρανο ανακοινώθηκαν στον τοπικό τύπο, νέες εισφορές των: Κωστορρίζου, με ποσό 70.000 δρχ. και Ι. Β. Κορμάζου με ποσό 40.000 δρχ. Από τον πρωθυπουργό Αλέξ. Κορυζή εστάλησαν ευχαριστίες στο νομάρχη Φθιωτιδοφωκίδος.

Νεότερα ηρωικά θύματα ανακοινώθηκαν. Είναι ο Κωνσταντίνος Διον. Σιαδήμας (1907-1941), από τη Λαμία, στρατιώτης του 34ου Συντάγματος Πεζικού, που φονεύτηκε στο ύψωμα 1143 (βορειοδυτικά της Πεσάνης) στις 16 Μαρτίου 1941. Επίσης ο Χρήστος Γεωρ. Σεβαστέρης (1914-1941), από τη Λαμία, στρατιώτης του 36ου Συντάγματος Πεζικού που φονεύτηκε στο ύψωμα 739 (βορειοδυτικά της Πεσάνης) στις 8 Μαρτίου 1941.

6. Η εαρινή ιταλική επίθεση

Από τις 9 Μαρτίου 1941 άρχισε η εαρινή ιταλική επίθεση με πολλαπλές δυνάμεις, στη διάβαση³¹ της Κλεισούρας. Δόθηκαν σκληρές μάχες για κατάληψη των στρατηγικών υψωμάτων. Στα νέα θύματα του Αγώνα προστίθενται ο Κωνσταντίνος Δημ. Αργυρόπουλος, από τη Λαμία, στρατιώτης του 3ου Συντάγματος Πεζικού, που φονεύτηκε στο ύψωμα Δόντι (στο όρος Γκόλλικο), στις 10 Μαρτίου 1941. Την ίδια μέρα, ο Βασίλειος Ηλ. Θανάσης (1907-1941) από τη Λαμία, στρατιώτης του 34ου Συντάγματος Πεζικού φονεύτηκε στην Πεσάνη. Επίσης ο Ιωάννης Ευθ. Παπανδρέου (1908-1941), έφεδρος υπολοχαγός του 44 Συντάγματος Πεζικού, που σκοτώθηκε στο ύψωμα Μαζάνι Κιάφε Λουζίτ της Αλβανίας, στις 11 Μαρτίου.

Για τον Πανελλήνιο Έρανο Κοινωνικής Προνοίας, από τη Γ' Εκπαιδευτική Περιφέρεια, δηλ. από τα σχολικά ταμεία, οι εισφορές έφτασαν τις 129.826 δρχ. Μεγαλύτερα ποσά εισέφεραν το Γυμνάσιο Αρρένων Λαμίας και το Γυμνάσιο Κύμης από 25.000 δρχ., τα γυμνάσια Θηλέων Χαλκίδας (20.000 δρχ.) και Λαμίας (10.000 δρχ.). [Υπάρχει πίνακας ποσών].

Από τις 15 Μαρτίου, το 42 Σύνταγμα Ευζώνων είναι στην πρώτη γραμμή. Απέκρουσε αλλεπάλληλες εχθρικές επιθέσεις, όπως και όλη η πρώτη γραμμή του μετώπου. Στα νέα ονόματα που ανακοινώθηκαν περιλαμβάνονται : Ο Παναγιώτης Σταύρ. Μπουκουβάλας (903-1941), από τη Λαμία, στρατιώτης της XI Μεραρχίας (Χια Ορεινού Χειρουργείου) που φονεύτηκε στη Γκάιθα Λεσκοβίκιου. Ο Ανάργυρος Αθαν. Γεμενής (1914-1941) από τη Λαμία, στρα-

Η οδός Αγ. Νικολάου βομβαρδισμένη (23-4-1941)

τιώτης του 4ου Συντάγματος Πεζικού που απεβίωσε στο Δρομοκαΐτειο Θεραπευτήριο Αθηνών στις 16 Μαρτίου 1941. Επίσης, ο Νικόλαος Αθαν. Στεφανής (1917-1941), από τη Λαμία, στρατιώτης του 4ου Συντάγματος Πεζικού, που απεβίωσε στο Ια Ορεινό Χειρουργείο (Μπάλλι Τρεμπεσίνας) στις 19 Μαρτίου 1941.

Στις 21 και 22 Μαρτίου 1941 ο δικτάτορας Μουσολίνι εγκατέλειψε την Αλβανία, συνειδητοποιώντας την αποτυχία του. Ο ιταλικός στρατός υπέστη πανωλεθρία, με 12.000 νεκρούς και 3.000 τραυματίες. Οι απώλειες της ελληνικής πλευράς ανήλθαν σε 1.200 νεκρούς και 4.000 τραυματίες.

Στις 24 Μαρτίου, μετά από σοβαρό τραυματισμό, ο έφεδρος λοχίας Ηλίας Βαΐου Κόκκινος (1909-1941), από τη Λαμία, απεβίωσε στο Β1 Πεδινό Νοσηλευτικό Τμήμα.

Την ημέρα της Εθνικής Επετείου στις 25 Μαρτίου 1941, τηλεγράφημα του Σαρλ ντε Γκωλ, στρατηγού των Ελευθέρων Γάλλων, από το Λονδίνο προς την ελληνική κυβέρνηση, μετά τη συντριβή της μεγάλης εαρινής επίθεσης του Μουσολίνι στην Τρεμπεσίνα και το Τεπελένι, ανέφερε :

"Οι Ελεύθεροι Γάλλοι στέλνουν τους χαιρετισμούς των προς τον ελληνικό λαό, που μάχεται για την ελευθερία. Η 25η Μαρτίου βρίσκει την Ελλάδα στο κορύφωμα της ηρωικής της προσπάθειας και στο απόγειο της δόξας της. Ποτέ μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας δεν είχε η Ελλάδα αποκτήσει τέτοια μεγαλοσύνη και δόξα, όπως έχει σήμερα".

Στις 6 Απριλίου 1941, ο Έλληνας πρωθυπουργός Αλέξ. Κορυζής απέρριψε το αίτημα των Γερμανών για απομάκρυνση των βρετανικών δυνάμεων από την Ελλάδα, απορρίπτοντας το τηλεσίγγραφο, που του επέδωσε ο Γερμανός πρεσβευτής Ερμπαχ-Σένμπεροχ, μισή ώρα μετά³² την έναρξη της γερμανικής εισβολής.

7. Η γερμανική επίθεση - Από τη νίκη του αλβανικού μετώπου στη συνθηκολόγηση και στην τριπλή Κατοχή

Λόγω της γερμανικής εισβολής στην Ελλάδα από τις 6 Απριλίου 1941, το ελληνικό Γενικό Επιτελείο Θωροβημένο από την ταχύτατη προέλαση των Γερμανών, στις 12 Απριλίου, διέταξε την οπισθοχώρηση του ελληνικού στρατού από την Αλβανία.

Ο ταγματάρχης Ιωάννης Παπαρόδου, από την Υπάτη, Διοικητής της 216 Μοίρας Ορεινού Πυροβολικού, στο Άργος Ορεστικό, στα υψώματα του Διοσηλίου Καστοριάς, αμύνθηκε μόνος με ένα βαρύ πολυβόλο, καθηλώνοντας τους Γερμανούς για 48 ώρες και τελικά στις 15 Απριλίου 1941 - χωρίς πυρομαχικά - έπεσε ηρωικά.

Νέες απώλειες ανακοινώνονται στο αλβανικό μέτωπο. Ο Παναγιώτης Σταύρ. Μπουκουβάλας (1903-1941), από τη Λαμία, στρατιώτης της XI Μεραρχίας (του Χια Ορεινού Χειρουργείου) φονεύτηκε στη Γκάιθα Λεσκοβίκιου, στις 15 Απριλίου 1941. Ο Ιωάννης Γεωρ. Ντέκος (1908-), από τη Λαμία, στρατιώτης του 34ου Συντάγματος Πεζικού εξαφανίστηκε στην Κλεισούρα, την περίοδο μεταξύ 15-25 Απριλίου 1941. Επίσης, ο στρατιώτης Νικόλαος Βασ. Αθαφροπάτης (1915-1941), από τη Λαμία, του 42 Συντάγματος Ευζώνων, φονεύτηκε στο Προγονάτι Τεπελενίου, στις 16 Απριλίου 1941.

Στις 16 και 17 Απριλίου, το 42 Σύνταγμα Ευζώνων της Λαμίας είχε φτάσει μέχρι το Μάλλι Σπατ του Τεπελενίου. Όμως, μετά τη σύμπτυξη του μετώπου, το Σύνταγμα πήρε αμυντική θέση σε υψώματα βόρεια του Αργυροκάστρου.

Ιωάν. Παπαρόδου

ελληνο-ιταλικού πολέμου

Bundesarchiv, Bild 101-163-0318-09
Foto: Bauer | April 1941

Έλληνες στρατιώτες επιστρέφουν μετά τη συνθηκολόγηση (Απρίλιος 1941)

Δώδεκα ημέρες μετά την έναρξη της γερμανικής εισβολής, και ενώ μαίνονταν οι μάχες, ο πρωθυπουργός Αλέξ. Κορυζής, στις 18 Απριλίου, μετά από συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου και μετά από ιδίαν συνάντηση με τον τότε βασιλιά Γεώργιο, επέστρεψε στην οικία του, όπου αυτοκτόνησε με 2 σφαίρες στην καρδιά.

Κατά το σφοδρό βομβαρδισμό της Λαμίας, στις 18 Απριλίου 1941, ημέρα Μεγάλη Παρασκευή από γερμανικά αεροπλάνα, φονεύθηκε ο ταγματάρχης Πέτρος Αθ. Κρανιώτης, από τη Λαμία.

Στις 18 και 19 Απριλίου, το 42 Σύνταγμα³³ Ευζώνων της Λαμίας απέκρουσε ιταλικές επιθέσεις, απαγκιστρώθηκε και συμπτύχθηκε στα ΒΔ του χωριού Βοδίνο. Στις 20 Απριλίου 1941, το 42 Σύνταγμα απέκρουσε την ιταλική προέλαση με βαριές απώλειες για εκείνους. Το εσπέρας κοινοποιήθηκε η ανακωχή μεταξύ Ελλήνων και Ιταλών. Παρά την ανακωχή όμως, στις 21 Απριλίου, οι Ιταλοί έκαναν προσπάθεια για διείσδυση, η οποία και πάλη αποκρούστηκε.

Το τελευταίο τραίνο από Λάρισα προς Αθήνα (πριν την κάθοδο των Γερμανών) κυκλοφόρησε στις 18-4-1941.

Στις 26 Απριλίου 1941, οι έφεδροι του 42 Συντάγματος απολύθηκαν, ενώ το Σύνταγμα ήταν ακόμα στην Ήπειρο. Ο Διοικητής της Μεραρχίας, με ευθύνη του, διέταξε να χορηγηθούν απολυτήρια στους εφέδρους του 42 Συντάγματος, γράφοντας όμως (ψευδώς) ως τόπο καταγωγής την περιοχή Άρτας, ώστε να δικαιολογείται η απόλυση αυτών, ως καταγόμενων - δόθεν - από την Ήπειρο. Επίσης δόθηκε εντολή και σ' αυτούς να πάρουν μαζί τους όλα τα ζώα (άλογα, μουλάρια) του Συντάγματος, που προέρχονταν από την περιοχή Λαμίας, απ' όπου έγινε επίταξη κατά την επιστράτευση του Συντάγματος. Με πορεία, τις επόμενες μέρες, προς Άρτα-Αμφιλοχία (3-6 Μαΐου) και μετά μέσω Καρπενησίου, οι έφεδροι έφτασαν τελικά στη Λαμία (την έδρα του Συντάγματος).

Μια ακόμη ανθρώπινη απώλεια έγινε γνωστή. Ο Νικόλαος Δημ. Υφαντής (1912-1941), από τη Λαμία, στρατιώτης του 50ού Συντάγματος Πεζικού απεβίωσε στο 1ο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων στις 3 Μαΐου 1941.

Επίλογος

Το αλβανικό έπος ήταν αποτέλεσμα της ψυχικής δύναμης του ενωμένου ελληνικού λαού, απέναντι στην ιταμή ιταλική πρόκληση. Οι αλληλεπλήλινες νίκες έφεραν χαρά στον ελληνικό στρατό και λαό, αλλά και στους βορειοηπειρώτες.

Η γερμανική επίθεση που ακολούθησε, αναγκαστικά έφερε πρώτα τη σύμπτυξη και μετά την αποχώρηση του ελληνικού στρατού από τα κατακτημένα μέρη. Τα συναισθήματα του Έλληνα νικητή στο αλβανικό μέτωπο, αποδίδει ο Άγγελος Τερζάκης όταν - μετά στη συνθηκολόγηση - υποχώρησε μαζί με τη μονάδα του, γυρίζοντας τελικά στο σπίτι του :

“... Η εγκατάλειψη ωστόσο τώρα των τόπων που είχαν ποτιστεί με αίμα, ήταν σκληρή. Κάθε όνομα χωριού, κάθε υψόμετρο, κάθε διάσελο, κάθε τοποθεσία, κάθε ήλιθρι είχε αποκτήσει ψυχή, έγινε μύθος. Εδώ δόθηκε η τάδε μάχη, σ' εκείνην εκεί την πηλαγιά έπεσαν τόσο δικοί μας, σε τούτο το φαράγγι παρέδωσε την τελευταία του νιοή ο σύντροφος, ο αδελφός, ο φίλος, ο συντοπίτης. Όλη αυτά, είχαν ρίξει ρίζες μέσα στα σπλάχνα, έγιναν ζωντανά, μιλούσαν ... Εκεί στα σύνορα της πατρίδας ... ο κόσμος μονομιάς είχε αδειάσει από νόνη

μα. Έγινε ξένος, εχθρικός, ένα πελώριο αίσχος. Όλα πια έχαναν κάθε αξία, γίνονταν αδιάφορα, περιττά ...”

Βιβλιογραφία-Αναφορές-Ιστοσελίδες

1. Βιβλία Πρακτικών του Δήμου Λαμιέων 1941-44.
2. Βιβλίο Αποβιώσεων Ι. Ν. Παναγίας Δέσποινας Λαμίας.
3. εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, 1937-1941, Λαμία.
4. Γενικό Επιτελείο Στρατού-Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, “Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (1940-1945)”, Αθήνα, 1990.
5. Κωνσταντίνου Αθ. Μπαλωμένου : “Τα παιδιότερα Φαρμακεία της Λαμίας (1833-1973)”, περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2007, σ. 69-93, Λαμία.
6. Κωνσταντίνου Αθαν. Μπαλωμένου : “Σύντομη ιστορία του 5/42 Συντάγματος Ευζώνων της Λαμίας”, εφ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, σε 2 συνέχειες, στις 26 & 27 Οκτ. 2012.
7. Κωνσταντίνου Αθαν. Μπαλωμένου : “Ηλεκτρική Εταιρεία Λαμίας”, περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2003, σελ. 94-111, Λαμία.
8. Νικ. Δαβανέλλης : “ΛΑΜΙΑ, τα πρόσωπα (1760-1930)”, σελ. 263, έκδ. του ιδίου, 2003, Λαμία.
9. Κωνσταντίνου Αθαν. Μπαλωμένου : “Περιστατικά βίαιων θανάτων στη Λαμία”, εφ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, σε 2 συνέχειες, στις 11 & 12 Οκτ. 2013, Λαμία.
10. Κωνστ. Αθ. Μπαλωμένου : “Η κατασκευή και λειτουργία της σιδηροδρομικής γέφυρας Γοργοποτάμου”, εφ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, φ.
11. Κωνσταντίνου Αθαν. Μπαλωμένου : “Εργοστάσιο Ασετυλίνης Γοργοποτάμου”, εφ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, 9-12 Νοε. 2004, Λαμία.
12. Κωνστ. Αθ. Μπαλωμένου - Γεωργίου Ευαγ. Στεφανή : “Η Νέα Άμφιλιανη Λαμίας”, 2018, Λαμία.
13. Κωνσταντίνου Αθαν. Μπαλωμένου : “120 χρόνια Δημοτική Φιλαρμονική Λαμίας” (ομιλία που δόθηκε στις 9 Δεκ. 2016, στο Δημοτικό Θέατρο, στην εναρκτήρια εκδήλωση για τα 180 χρόνια του Δήμου Λαμιέων).
14. Κωνστ. Αθ. Μπαλωμένου : “Γιατροί της Φθιώτιδας (1860-1960)”, ανέκδοτη εργασία, 2010, Λαμία.
15. Dominique Eudes : “Οι καπετάνιοι”, 2 έκδοση, Εξάντας, Αθήνα.
16. Αθαν. Μπαλωμένου “Δρόμοι, Καταστήματα και Ιδιοκτησίες της προπολεμικής Λαμίας (Δεκαετία 1930-40)”, περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001, σελ. 66, Λαμία.
17. Κωνσταντίνου Αθαν. Μπαλωμένου : “Θάνατοι από πείνα και κρύο, στη Λαμία του 1942”, εφ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, φ. 20531, σελ. 8-9, στις 18/19 Ιαν. 2014, Λαμία.
18. Βιβλίο “60 χρόνια της ΟΕΒΦ (1927-1987)”, σελ. 25, Λαμία.
19. αρχιμ. Γερμανού Δημάκου : “Στο βουνό με τον Σταυρό, κοντά στον Άρη”, Πρότυπες Θεσσαλικές Εκδόσεις, Τρίκαλα-Αθήνα 2004.
20. Ιταλικές απειλές και προετοιμασίες, στο <http://infognomonopolitics.blogspot.gr>
21. Λουκά Τσαγκάρη : “Μια ζωή, ένας αγώνας”, 1985, Λαμία.
22. εφ. “Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ”, 28 Μαρτίου 2004, Τέχνες & Γράμματα, σελ. 5, Αθήνα.
23. εφ. “ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΜΠΛΙΑΝΗΣ”, φ. 170, Ιούνιος-Ιούλιος-Αύγουστος 2014), Αθήνα.
24. εφ. “Λαμιακός Τύπος”, Τρίτη 18 Οκτώβρη 1944, σελ.4, Λαμία.
25. Άρθρο Τάκη Πενταγιώτη, στην εφ. «ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ», φ. 20657, σελ. 7,

- Τρίτη 22 Ιουλίου 2014, Λαμία.
26. εφ. ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΜΠΛΙΑΝΗΣ φ. 137, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2007, Αναξαγόρα 1, 10552 Αθήνα
 27. Κώστα Ανδρουλιδάκη : “Οι ελληνικοί σιδηρόδρομοι κατά την Κατοχή”, περ. ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, σελ. 54, τεύχος 253, Απρ. 2018, Αθήνα.
 28. Δημ. Νάτσιου : “Οι Δήμαρχοι της Λαμίας (1836-1996)”, 1996, Λαμία.
 29. Ιστοσελίδα : <http://www.mikrovalto.gr>
 30. Ιστοσελίδα : <http://www.pronews.gr>
 31. Ιστοσελίδα : <https://www.corfuhistory.eu>
 32. Ιστοσελίδα : <http://www.eleftheria.gr>
 33. Ιστοσελίδα : <http://www.pronews.gr>
 34. Φωτογραφικό υλικό Κ.Α.Μ.
 35. Βικιπαίδεια

Υποσημειώσεις

- ¹ Όπως και η σύζυγός του βασίλισσα Τζεραλτίνε Αππόνουι, και ο γιος τους Λέκα. Πήραν μαζί τους μέρος των αποθεμάτων χρυσού της Κεντρικής Τράπεζας της Αλβανίας.
- ² Κυβερνήτης ήταν ο ανθυποπλοίαρχος Γκιουζέπε Αϊκάρντι. Το υποβρύχιο βρισκόταν στην περιοχή των Δωδεκανήσων (στη νήσο Λέρο), οι οποίες τότε ανήκαν στην Ιταλία.
- ³ Κυβερνήτης ήταν ο πλοίαρχος Άγγελος Χατζόπουλος. Νεκροί ήταν οι : Π. Κατσαίτης αρχικελευστής, Ν. Παπανικολάου κελευστής, Ι. Μαντούβαλος υποκελευστής, Ι. Ανεστόπουλος ναύτης, Γ. Γρίβας ναύτης, Ι. Μπόνος ναύτης, Δ. Καλλιός ναύτης και Δ. Τομαράς.
- ⁴ Στα πλαίσια των πολεμικών επανορθώσεων και σε αντικατάσταση αυτού του πλοίου, το 1950 η Ιταλία παραχώρησε στην Ελλάδα το καταδρομικό “Eugenio di Savoia”, που μετονομάστηκε σε “*Ελλάς II*”.
- ⁵ Από τον Ι. Παπαδημητρώπουλο, Σχη ΠΖ, διοικητή του 42 Συντάγματος Ευζώνων της Λαμίας. (εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, σελ. 4, 28-3-1940, Λαμία)
- ⁶ εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, σ, 4, 16-9-1940, Λαμία.
- ⁷ Γεννήθηκε στον Κλεισό Ευρυτανίας το 1886. Πολέμησε στους Βαλκανικούς Πολέμους και στον Α' Παγκ. Πόλεμο. Τραυματίστηκε στη μάχη του Αφιόν Καραχισάρ (Μικρά Ασία). Το 1937 έγινε υποστράτηγος και το 1938 ανέλαβε την VIIIη Μεραρχία Πεζικού στην Ήπειρο. Το 1940 απέκρουσε την ιταλική επίθεση, οδηγώντας στη νίκη τον ελληνικό στρατό. Πέθανε το 1962, σε ηλικία 76 ετών.
- ⁸ Τα στοιχεία προήλθαν από τη Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού.
- ⁹ εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, φ. 1478, σ. 1, Παρασκευή 1 Νοεμβρίου 1940, Λαμία.
- ¹⁰ **Σκοτώθηκε τότε ο σμυναγός Ιωάννης Σακελλαρίου, ο πρώτος ίσως αεροπόρος του 1940, που σκοτώθηκε ηρωικά και ο οποίος είχε πετάξει για να αναχαιτίσει τα βομβαρδιστικά.**
- ¹¹ εφ. “Η ΕΠΑΡΧΙΑ”, φ. 1481, σελ. 2, Σάββατο 16 Νοεμβρίου 1940, Λαμία.
- ¹² από την Άμφιλιαν Ευρυτανίας. Έλαβε επίσης μέρος στους Βαλκανικούς Πολέμους, στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και στη Μικρασιατική εκστρατεία. Απεβίωσε το 1988 σε ηλικία 99 ετών.
- ¹³ Χωριό που ανήκει στο δήμο Παγωνίου.
- ¹⁴ εφ. “Η ΕΠΑΡΧΙΑ”, φ. 1483, σελ. 2, Πέμπτη 28 Νοεμβρίου 1940, Λαμία.
- ¹⁵ Η νοσηλεία του όμως ήταν μακρά και όταν θεραπεύτηκε είχε έρθει η Κατοχή. Το Δεκέμβριο 1942 ενώ νοσηλευόταν συνελήφθη (ως ύποπτος αντιστασιακής δράσης) από τις ιταλικές αρχές κατοχής και εστάλη ως όμηρος στην Ιταλία. Το πλοίο “Citta di Genova” που μετέφερε τους ομήρους τορπιλίστηκε από συμμαχικό υποβρύχιο στα νερά της Αδριατικής (Ιανουάριο 1943) και όλοι πνίγηκαν.
- ¹⁶ εφ. “ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΜΠΛΙΑΝΗΣ” φ. 137, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 2007, Αναξαγόρα 1, 10552 Αθήνα
- ¹⁷ Είχε το Εργοστάσιο Ασετυλίνης στο Γοργοπόταμο.
- ¹⁸ Από τη στήλη ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ, στην εφ. “Η ΕΠΑΡΧΙΑ”, φ. 1483, σ. 1, Πέμπτη 28 Νοεμβρίου 1940, Λαμία.
- ¹⁹ εφ. “Η ΕΠΑΡΧΙΑ”, σελ. 2, 22 Ιαν. 1941, Λαμία.
- ²⁰ Μερικά ποσά (τα μεγαλύτερα) που δόθηκαν ήταν : Γεώρ. Μουζέλης (11.000 δρχ.), Χαρίλ. Γερογιάννης (10.000 δρχ.), Ελένη Κρίτσα (2.000 δρχ.), Σύλλογος Κυριών & Δεσποινίδων Λαμίας (2.000 δρχ.), Ραϊλή Τρ. Αποκορίτου (1.000 δρχ.), Μητροπολίτης Φθιώτιδος (200 δρχ.), κ.ά.
- ²¹ Ύψωμα 929. Η Μπένσια ανήκει στο νομό Τεπελενίου Αλβανίας.
- ²² Ήταν διοικητής της Εθνικής Τράπεζας και τέως υπουργός Κοινωνικής Προνοίας της Κυβερνήσεως του Ιωάννη Μεταξά. Μετά από 80 ημέρες στη θέση του Πρωθυπουργού αυτοκτόνησε, δηλ. τη δωδέκατη μέρα της γερμανικής εισβολής (18 Απριλίου 1941).
- ²³ « ... Ο θάνατος του Ιωάννη Μεταξά υπήρξε πολύ ύποπτος και οι μόνοι που φελλήθηκαν από αυτόν ήταν οι Άγγλοι...» [εφ. “ΒΡΑΔΥΝΗ”, 30 Ιαν. 1941]
- ²⁴ ήταν υπογεγραμμένο από 12 Έλληνες υπουργούς.
- ²⁵ Περιοχή με σειρά υψωμάτων του όρους Τρεμπεσίνα, όπου έγιναν αιματηρές μάχες.
- ²⁶ γνωστός ως Κόγκας.
- ²⁷ εφ. “Η ΕΠΑΡΧΙΑ”, φ. 1498, σ. 1, Τετάρτη 5 Μαρτίου 1941, Λαμία. Ταυτόχρονα εκτέθηκε και έργο ζωγραφικής του.
- ²⁸ Παράλληλα, εκτέθηκε και έργο ζωγραφικής του ζωγράφου του Πολυτεχνείου και καθηγητή Χιτζόγλου. Απεικονίζει τον παρόντα πόλεμο με αυτόν του 1821 και στο μέσον έχει την εικόνα της Παναγίας.
- ²⁹ Ήταν στην οδό Ρήγα Φεραίου, στα αριστερά όπως ανεβαίνουμε από την πλατεία Πάρκου προς την πλατεία Ελευθερίας.
- ³⁰ Είδση με τίτλο «ΙΤΑΛΙΚΗ ΑΝΑΝΔΡΙΑ», στην εφ. “Η ΕΠΑΡΧΙΑ”, φ. 1498, σ. 1, Τετάρτη 5 Μαρτίου 1941, Λαμία.
- ³¹ Για κατάληψη του Υψώματος 731 του βουνού Τρεμπεσίνα, που το υπερασπιζονταν άνδρες του 5ου Συντάγματος Πεζικού, με διοικητή το Δημ. Κασά, κατά την περίοδο 9 έως 19 Μαρτίου 1941, έγιναν πάνω από 18 ιταλικές επιθέσεις, με καταγιστικούς βομβαρδισμούς (που το ανέσκαψαν). Με άμυνα πίσω από νεκρά σώματα Ιταλών στρατιωτών, οι Έλληνες φαντάροι, με την κραυγή ΑΕΡΑ και εφ' όπλου λόγχη, απώθησαν τελικά τους Ιταλούς, γράφοντας σελίδες ηρωισμού, δόξας και μεγαλείου.
- ³² Σαφής παράβαση της σχετικής Σύμβασης της Χάγης, όπου - υπ' αυτές τις συνθήκες - ο πόλεμος χαρακτηρίζεται “αιφνίδιος”.
- ³³ Κωνσταντίνου Αθ. Μπαλωμένου : “Σύντομη ιστορία του 5/42 Συντάγματος Ευζώνων της Λαμίας”. Δημοσιεύτηκε στην εφ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, σε 2 συνέχειες, στις 26 & 27 Οκτ. 2012. Τυπώθηκε σε βιβλίο το Νοέμβριο 2012 και διανεμήθηκε δωρεάν.